Lakialoite LA 40/2019 vp

Kalle Jokinen kok ym.

Lakialoite laiksi liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan, että liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain (471/2016) 4 §:ää muutettaisiin niin, että liikenneturvallisuusmaksun määrä olisi 1,5 prosenttia vakuutusmaksutulosta. Liikenneturvallisuusmaksun määräytymisen prosenttiosuutta ehdotetaan nostettavaksi niin, että voidaan varmistaa rahoitettavan lakisääteisen toiminnan jatkuminen. Liikennevakuutusyhtiöiltä kerätään veronluonteista liikenneturvallisuusmaksua, jonka määrä on yksi prosentti pakollisten liikennevakuutusten vakuutusmaksutulosta. Vastaavasti talousarviossa osoitetaan määräraha tieliikenteen turvallisuuden edistämiseen. Liikenneturvallisuusmaksuna kerätty rahamäärä on pienentynyt voimakkaasti viime vuosina. Tavoitteena on, että liikenneturvallisuusmaksuna kerättävä määrä vastaisi lakisääteisen liikenneturvallisuustyön rahoitustarvetta.

Taustaa

Vuoteen 2017 asti sosiaali- ja terveysministeriö päätti liikennevakuutuksesta kerättävän liikenneturvallisuusmaksun määrästä sekä sen jakamisesta turvallisuustyöhön kuultuaan asiassa liikenne- ja viestintäministeriötä. Tässä prosessissa otettiin huomioon lakisääteisen liikenneturvallisuustyön tarve. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella rahoitus myönnettiin Liikenneturvan toimintaan, Liikennevakuutuskeskukselle tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkintaan ja Ahvenmaan maakunnan liikenneturvallisuustyöhön.

Vuoden 2017 alussa voimaan tulleiden liikenneturvallisuustyön rahoitusta koskevien säädösmuutosten tavoitteena oli säännösten tekninen ajanmukaistaminen ja perustuslain vaatimusten huomioon ottaminen. Liikenneturvallisuusmaksu muutettiin veronluonteiseksi maksuksi. Vastaavasti talousarviossa osoitetaan tieliikenteen turvallisuuden edistämiseen määräraha, jonka Liikenne- ja viestintävirasto jakaa hakemusten perusteella valtionavustuksina.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan muutoksella tavoiteltiin nimenomaan liikenneturvallisuustyön jatkuvuutta eikä esitetty muutoksia liikenneturvallisuustyön organisointiin. Tarkoituksena ei ollut muuttaa nykyisten toimijoiden lakisääteistä toimintaa, vaikka rahoitusjärjestelmää uudistettiin.

Kun laki liikenneturvallisuusmaksusta säädettiin, myös eduskunta edellytti vastauksessaan (EV 43/2016 vp), että uudella liikenneturvallisuusmaksujärjestelmällä ja avustusten jakamisella

Valmis
5.0

mahdollisesti nykyistä laajemmalle hakijaryhmälle ei vaaranneta nykyisen vakiintuneen, arvostetun ja hyvin toimivan liikenneturvallisuustyön toimintaa ja jatkuvuutta.

PERUSTELUT

Liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain (471/2016) 4 §:ssä säädetään maksun määräytymisen perusteet. Maksun määrä on yksi prosentti liikennevakuutuksen vakuutusmaksutulosta. Maksuvelvollisia ovat vakuutusyhtiöt, jotka harjoittavat liikennevakuutustoimintaa Suomessa. Liikenneturvallisuusmaksu tuloutetaan valtion talousarvioon ja talousarvion yhteydessä osoitetaan määräraha tieliikenteen turvallisuuden edistämiseen.

Lakia valmisteltaessa arvioitiin, että liikennevakuutuksen maksutulo lisääntyisi. Arvio oli virheellinen, ja liikennevakuutuksen maksutulo on vähentynyt voimakkaasti vuodesta 2016. Jo vuonna 2017 maksutuloon perustuva liikenneturvallisuusmaksu väheni 9 miljoonasta eurosta 7,7 miljoonaan euroon. Vuoden 2020 talousarviossa vuoden 2018 maksutuloon perustuva määräraha liikenneturvallisuustyöhön olisi ollut enää 7,3 miljoonaa euroa. Ennakkotietojen mukaan maksutulon aleneva kehityssuunta on jatkunut vielä tänäkin vuonna. Maksutulon alenemiseen on vaikuttanut vuoden 2017 alusta voimaan tullut liikennevakuutuslain kokonaisuudistus, jossa vakuutusten hinnoitteluun liittyvää sääntelyä muutettiin. Sääntelyn vapautuminen johti yhtiöissä uusiin hinnoitteluratkaisuihin ja myös kilpailun lisääntymiseen. Muita syitä maksutulon vähenemiseen on arveltu olevan ajoneuvon liikennekäytöstä poiston helpottaminen. Liikenteen ja ajoneuvojen määrät eivät kuitenkaan ole vähentyneet, eikä siten turvallisuustyön tarve ole vähentynyt.

Nykytilanteessa pelkkä liikenneturvallisuusmaksua vastaava määrä ei ole riittänyt kattamaan Liikenneturvalle säädetyn liikenneturvallisuusviestinnän ja -koulutuksen ja Liikennevakuutuskeskuksen tie- ja maastoliikenteen onnettomuustutkinnan sekä Ahvenenmaan liikenneturvallisuustyön tarvitsemia resursseja. Vuoden 2019 talousarvioissa ja vuoden 2020 talousarvioesityksessä on lisätty liikenneturvallisuustyön rahoittamiseksi tarkoitettua määrärahaa suuremmaksi kuin mitä liikenneturvallisuusmaksulla on liikennevakuutusyhtiöiltä kerätty, jotta määräraha on saatu pidettyä lähes edellisiä vuosia vastaavalla tasolla. Samanaikaisesti ovat kustannukset kuitenkin kasvaneet, joten reaaliset resurssit liikenneturvallisuustyölle ja onnettomuustutkintaan ovat korotuksista huolimatta jo nyt vähentyneet.

Nykyinen liikenneturvallisuusmaksun tuottama rahoitus yksinään tarkoittaisi tieliikenteen onnettomuuksia ja myös liikennerikoksia ennaltaehkäisevän liikenneturvallisuustyön resurssien merkittävää vähenemistä. Se vaarantaisi nykyisen tasoisen pitkäjänteisen liikenneturvallisuustyön sen vastaisesti, mitä eduskunta vastauksessaan (EV 43/2016 vp) vuonna 2016 edellytti.

Turvallisuus on kansalaisten perusoikeus, ja se koskee myös oikeutta turvalliseen liikkumiseen ja liikenteeseen. Suomi on asettanut kansallisesti EU:n linjausten mukaiset tavoitteet tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Turvallisuuteen vaikuttavat keskeiset kohdealueet ovat ihminen, kulkuneuvot ja liikenteen infra. Kaikkiin edellä mainittuihin pitää jatkuvasti panostaa ja kattava, vahinkoja ennalta estävä työ pitää varmistaa. Tieliikenteessä turvallisen liikkumisen kokemus kuuluu kaikille.

Rahoitettava toiminta

Tavoitteellisessa ja pitkäjänteisessä tieliikenteen turvallisuustyössä ja sen kehittämisessä on varmistettava liikenneturvallisuustyötä tekevien lakisääteisten toimijoiden työn jatkuvuus niin, että rahoitus on riittävän vakaalla ja ennustettavalla pohjalla.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnetään valtionavustuksia valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaan. Valtionavustukset myöntää Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom), joka toimii myös liikenneturvallisuusmaksun kerääjänä. Valtionavustusta myönnetään yleisavustuksina ja hankeavustuksina. Yleisavustukset jaetaan lailla säädettyjen tehtävien hoitajille eli Liikenneturvalle ja Liikennevakuutuskeskuksen yhteydessä toimivalle Onnettomuustietoinstituutille sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

Osa liikenneturvallisuustyön määrärahasta jaetaan hankeavustuksina. Ne on tarkoitettu kunnille, kuntayhtymille ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille alueellisiin ja paikallisiin tieliikenteen turvallisuutta koskeviin kehittämishankkeisiin ja kokeiluihin sekä tieliikenteen turvallisuustutkimuksiin.

Liikenneturva

Liikenneturvan toiminnasta on säädetty lailla (278/2003). Liikenneturva on valtakunnallinen liikenneturvallisuustyön keskusjärjestö, jonka tarkoituksena on liikenneturvallisuuden edistäminen tiedotuksen, valistuksen ja koulutuksen keinoilla. Liikenneturvalla on 57 jäsenyhteisöä, joiden kautta tavoitetaan laajasti ja monipuolisesti eri kohderyhmiä.

Liikenneturvan toiminta on voittoa tavoittelematonta. Työ on onnettomuuksia ennaltaehkäisevää ja kohdistuu kaikkiin tienkäyttäjäryhmiin ja kaikkiin ikäryhmiin. Liikenneturva vaikuttaa ihmisten liikennekäyttäytymiseen, ohjaa kohti parempaa liikennekulttuuria ja lisää liikenneturvallisuuden arvostusta yhteiskunnassa. Työ on pitkäjänteistä ja perustuu tutkittuun tietoon. Ensisijaisesti Liikenneturva vaikuttaa ihmisten tietoihin, taitoihin ja asenteisiin. Toiminta on valtakunnallista ja vaikuttaa kunnissa koko Suomessa, näin turvataan kansalaisten etuja tasapuolisesti.

Liikenneturvan työ tähtää suoraan liikennekuolemien ja onnettomuuksissa loukkaantuneiden määrän vähentämiseen. Onnettomuuksia ennalta ehkäisevä liikenneturvallisuustyö lisää hyvinvointia, ja se on yhteiskunnalle kustannustehokasta. Liikennehallinnon virastojen arvioiden mukaan yhden liikennekuoleman hinta on 2,77 miljoonaa euroa.

Liikenneturva kampanjoi ja viestii ajankohtaisista asioista sekä reagoi nopeasti esille tuleviin turvallisuusaiheisiin. Liikenneturva etsii viesteilleen ajankohtaisimmat ajat parhaan huomioarvon ja vaikuttavuuden takaamiseksi.

Elinikäinen liikennekasvatus tukee eri kohderyhmien turvallista liikkumista perheen, lähipiirin ja yhteisöjen kautta. Liikenneturva kehittää koulutusmalleja ja aineistoja sekä suoraan kansalaisille että ammattikäyttöön. Keskeisiä kanavia ovat koulut, työpaikat, kunnat ja puolustusvoimat.

Onnettomuustietoinstituutti

Onnettomuustietoinstituutti (OTI) on Liikennevakuutuskeskuksen liikenneturvallisuustyöstä vastaava vakuutus- ja korvaustoiminnasta riippumaton erillinen yksikkö. Onnettomuustietoinstituutin toiminta perustuu lakisääteisiin tehtäviin, lähinnä tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toiminnan ylläpitämiseen ja kerätyn tiedon jakamiseen (Laki tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta 1512/2016).

Liikenneonnettomuuksien tutkijalautakunnat tutkivat kaikki kuolemaan johtaneet tie- ja maastoliikenneonnettomuudet. Niiden torjuminen on keskeistä erityisesti inhimillisestä, mutta myös taloudellisesta näkökulmasta. Lisäksi lautakunnat tutkivat projektiluonteisesti sekä vakaviin loukkaantumisiin että aineellisiin vahinkoihin johtaneita onnettomuuksia tiettyjen erityiskysymysten selvittämiseksi. Onnettomuuksia tutkitaan noin 350—400 vuosittain. Tutkinnan keskeisimpänä tavoitteena on liikenneturvallisuuden edistäminen. Onnettomuustutkinnassa ei oteta kantaa syyllisyys- tai korvauskysymyksiin.

Onnettomuustietoinstituutti koordinoi tutkijalautakuntatyötä, mutta ei puutu lautakuntien riippumattomaan työskentelyyn. Onnettomuustietoinstituutti huolehtii myös lautakuntien koulutuksesta, tutkinnan tulosten käytöstä ja tietopalvelusta.

Onnettomuustietoinstituutti on valmistellut uutta tutkintamenetelmää, jolla myös vakavaan vammaan johtaneista onnettomuuksista kerättäisiin kattavasti tietoa. Tutkintamenetelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2020.

Onnettomuustutkinnan lisäksi Onnettomuustietoinstituutti saa käyttöönsä vakuutusyhtiöiltä kattavat liikennevahinkotilastot. Onnettomuustietoinstituutti on kehittänyt niiden hyödyntämiseksi Liikennevahinkoportti-palvelun, jossa voi tarkastella liikennevahinkoja useista näkökulmista ja tehdä hakuja ko. aineistosta.

Ahvenanmaan liikenneturvallisuustyö

Liikenneturvallisuusmaksusta Ahvenanmaan maakuntahallitukselle osoitetuilla varoilla rahoitetaan maakuntahallituksen johdolla toteutettavaa liikenneturvallisuustyötä. Työ muistuttaa Liikenneturvan aluetyötä, ja maakunnassa on hyödynnetty myös Liikenneturvan tuottamaa materiaalia ja toimintaperiaatteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 40/2019 vp

Laki

liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain (471/2016) 4 § seuraavasti:

4 §

Liikenneturvallisuusmaksun määräytymisen perusteet

Liikenneturvallisuusmaksun määrä on 1,5 prosenttia maksuvelvollisen liikennevakuutuksen maksukauden kokonaisvakuutusmaksutulosta, joka määräytyy samoin perustein kuin vakuutusyhtiön tilinpäätöksen tuloslaskelman mukainen vakuutusmaksutulo.

_____

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2020.

_____

Helsingissä 20.12.2019

Kalle Jokinen kok
Kari Tolvanen kok
Veijo Niemi ps
Tom Packalén ps
Marko Kilpi kok